

Dr hab. Anna Regimowicz - Korytowska prof. UAP
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Aleje Marcinkowskiego 29
60-967 Poznań
e-mail: anna.regimowicz-korytowska@uap.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej

Autorka rozprawy: mgr Sara Betkier

Tytuł : „Tradycja kulturowa jako czynnik kształtujący formę ubioru”

Sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki wszczętym na podstawie uchwały nr 8/2026 z dnia 6.07.2026 r. Rady Dyscypliny Artystycznej Akademii Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu.

Promotorka: prof. dr hab. Urszula Smaza - Gralak

Recenzję sporządzono na podstawie przesłanej dokumentacji zawierającej:

- Egzemplarz (w formie papierowej i elektronicznej) rozprawy doktorskiej pt.: „Tradycja kulturowa jako czynnik kształtujący formę ubioru”.
- Portfolio (w formie papierowej i elektronicznej) zawierającego dorobek artystyczny / projektowy 2013-2025, działalność dydaktyczną i popularyzatorską 2017-2025, działalność organizacyjną 2017-2025

Działalność artystyczno - projektowa pani Sary Betkier związana jest głównie z tworzeniem form ubiorów. Na uwagę zasługują kolekcje autorskie prezentowane między innymi na pokazach w ramach Gali Polskiej Mody w Poznaniu, gdzie autorka otrzymała cztery wyróżnienia przyznane przez Polską Akademię Mody: „Kreator Roku 2022”, „Złota Pętka 2021”, „Polski Kreator Mody 2020”, czy „Nadzieja Polskiej Mody”. Uczestniczyła w wielu wystawach m. in. „Przestrzeń otwarta” w Koszalinie, gdzie przedstawiła interesującą kolekcję „Plastik”, czy Fashion Day również w Koszalinie. Szczególną uwagę zwracają projekty RY BRUNGE prezentowane na wystawie zbiorowej „Istota Rzeczy” w 2014 roku oraz w konkursach międzynarodowych „Habitus Baltija” i „Amber Avant Garde” w Rydze oraz wystawie indywidualnej „Przeistoczenie” we Włocławku.

Projekty Betkier mają charakter oryginalnych, designerskich form użytkowych z elementami geometrycznymi i skupiają się na kroju, konstrukcji i odpowiednim dobraniu materii. Dokumentacja zawiera profesjonalnie wykonane sesje zdjęciowe oraz zapis kadrów z pokazów prezentowanych form. Pani Sara Betkier posiada w swoim dorobku projekty ubiorów dostosowane do potrzeb

konkretnych, indywidualnych użytkowników jak i ubiory personalizowane dla firm, co świadczy o jej szerokim spektrum wiedzy projektowej od modeli uniformów, przez odzież sportową do projektowania kolekcji dla marek odzieżowych. Każda z tych koncepcji ubiorów wymaga od projektanta dużej wiedzy technicznej i technologicznej oraz znajomości potrzeb zarówno klienta indywidualnego jak i szerszego odbiorcy - przykład: projekty dla znanej i popularnej firmy QUISQUE. Równolegle autorka tworzy dzieła pod szyldem własnej marki BETKIER - są to ubiory oraz torby.

W swojej dokumentacji dorobku artystycznego jak i samego dzieła przedstawia szkice i rysunki techniczne świadczące o wysokiej umiejętności posługiwania się narzędziami graficznymi jak i rysunkiem odręcznym tworząc profesjonalne zapisy projektowe i artystyczne. Moją uwagę zwróciły zapisy graficzne na tkaninie, gdzie dla autorki ścieg maszynowy stanowi gest rysunkowy. Doktorantka umiejętnie łączy pracę twórczą z działalnością dydaktyczną czego efektem jest zatrudnienie w latach 2017-2019 na stanowisku asystenta na kierunku Wzornictwo w Instytucie Wzornictwa Politechniki Koszalińskiej oraz od roku 2020 na stanowisku asystenta w Katedrze Wzornictwa na Wydziale Sztuk Projektowych Politechniki Bydgoskiej im. J.J. Śniadeckich. Prowadzi warsztaty dla młodzieży, współtworzy i współorganizuje wystawy dyplomów. Angażuje się w plenery studenckie. Współprowadzi przedmioty z dr hab. Romualdem Fajtanowskim prof. PBS na studiach stacjonarnych I stopnia, są to Techniczne Aspekty Modelowania, Podstawy Projektowania oraz Projektowanie Ogólne i Projektowanie Specjalistyczne. Na studiach stacjonarnych II stopnia to Prototypowanie i Projektowanie Produktu. Asystuje w projektach dyplomowych na studiach stacjonarnych I i II stopnia ponownie we współpracy z dr hab. Romualdem Fajtanowskim prof. PBS oraz dr Szymonem Owsiańskim.

Wszystkie wyżej wymienione przeze mnie kompetencje doktorantka skrupulatnie przedstawiła w swoim portfolio. Dorobek twórczy pani Sary Betkier świadczy o jej niekwestionowanej aktywności projektowej, artystycznej i dydaktycznej.

Rozprawa doktorska zatytułowana: „Tradycja kulturowa jako czynnik kształtujący formę ubioru” porusza bardzo aktualne w dobie dzisiejszych poszukiwań aspekty związane z projektowaniem w duchu poszukiwania własnej tożsamości i wędrówki człowieka przez świat jako jednostki szukającej wartości, znaczeń i własnego miejsca. Można to nazwać trans kulturowym poszukiwaniem tożsamości w dialogu z tradycjami kultur świata. Ubiór od wieków był medium przekazu, pomimo iż pierwotnie przypisuje mu się głównie cechy ochronne, czy rytualne to jednak od pradziejów ubranie jest czymś więcej, niż tylko ochroną przed warunkami atmosferycznymi, czy otaczającym światem. Jest formą komunikatu i przekazywania znaczeń. Ten właśnie aspekt w dużej mierze poruszył autorkę rozprawy i stał się motywem przewodnim poszukiwań i badań nad powstaniem dzieła. Pierwszą część rozprawy autorka poświęca rozważaniom teoretycznym na temat mody i jej miejsca w kontekście kultury i sztuki zwracając uwagę na dialog pomiędzy przeszłością a teraźniejszością. Tradycyjny strój nie stanowi jedynie reliktu przeszłości, lecz pozostaje żywym nośnikiem tożsamości. Stwierdza i słusznie, że: „ formy tradycyjne przenikają do współczesności przekształcane i adaptowane do nowych realiów estetycznych i technologicznych; ubiór staje się znaczącym ogniwem w przestrzeni wymiany kulturowej i sztuki projektowania”.

Odnosi się do twórczości kilku współczesnych kreatorów mody tych, dla których tradycja kulturowa stanowi inspirację do poszukiwań ideowych i stylistyczno-estetycznych. Przybliża różnorodność postaw twórczych oraz strategię wplatania elementów tradycyjnych w nowoczesne wzornictwo, chcąc tym samym unaocznić ponadczasowość i uniwersalność dziedzictwa kulturowego, niezmiennie obecnego w praktyce projektowej. Przeprowadzone analizy wskazują, że odwołania do różnorodnych tradycji kulturowych odgrywają coraz większą rolę we współczesnej modzie, stając się źródłem twórczych poszukiwań, nowych form ekspresji oraz innowacyjnych rozwiązań.

Przedstawiona rozprawa to praca analityczna. Autorka odpowiednio wyselekcjonowała i wykorzystwała materiały źródłowe, przedstawiła ilustracje, fotografie oraz bibliografię. Własne refleksje, myśli, wnioski czytelnie opisała. Układ i strukturę całości autorka precyzyjnie zestawia w Spisie treści, gdzie podział pracy oraz tytuły pięciu rozdziałów wskazują przekonująco, że sposób rozwinięcia tematu przeprowadzony jest konsekwentnie i rzeczowo. Część wprowadzająca do projektów końcowych - czyli praktycznej pracy doktorantki przygotowana jest bardzo rzetelnie. Zawiera zakres wiedzy pozwalającej utwierdzić się w przekonaniu, że autorka wnikliwie zagłębiła się w tematykę zagadnień kulturowych mających wpływ na ubiór współczesny, ma świadomość historycznej ciągłości, a jednocześnie wielokulturowości. Potrafi odnieść się do niej we własnej aktywności artystycznej.

Praktyczna część pracy doktorantki to nie tylko dokumentacja projektów nowych rozwiązań ubiorów, ale przede wszystkim praca badawcza poparta analizą zjawisk i tradycji kulturowych z różnych stron świata. Fundamentem dla zagadnień problemowych poruszonych w pracy stało się analityczne spojrzenie na barwny i bogaty w symbolikę ubiór ludów H'mong zamieszkujący tereny północnego Wietnamu. Wzornictwo obecne w ich tradycji stało się dla doktorantki punktem wyjścia do stworzenia jak pisze: „autorskiej kolekcji ubiorów damskich”. W moim przekonaniu to nie tylko kolekcja, to ubiory jako nośniki znaczeń i formy stworzone na pograniczu mody i sztuki. Mimo eksperymentalnego charakteru pozostają one ubraniami przeznaczonymi do noszenia i funkcjonowania w relacji z ciałem, co stanowi o dużej świadomości projektowej autorki.

W odpowiedzi na rzeczowo przeprowadzone analizy Betkier tworzy własne propozycje projektowe. Przebieg poszczególnych etapów procesu dokumentuje, bogato ilustrując materializowanie idei. Zamieszcza analizę rysunkową odzieży plemiennej, symbole stosowane w ich wyrobach i tablice inspiracji sięgające do form współczesnych projektantów jak i ludów H'mong. Na tej podstawie tworzy ciekawe, bogate mapy myśli, szkice koncepcyjne i projekty wstępne. Tu jedynie zastanawiam się nad celowością tworzenia tak wielu wyżej wspomnianych tablic inspiracji, ale zapewne stanowiły one element eksploracji, by finalnie zminimalizować zakres poszukiwań. Wybrane propozycje projektowe w pierwszym etapie pracy zapisane są jako wizualizacje wykonane w programie graficznym. W obszernym procesie badawczym na szczególne wyróżnienie zasługują wnikliwie przeprowadzone próby technologiczne i materiałowe. Miały one na celu zrozumienie i poznanie, w jaki sposób możliwości realizacyjne mogą zostać przekształcone w narzędzia do tworzenia unikalnych tekstyliów, o zróżnicowanych cechach praktycznych i estetycznych. Druk 3D, technologia laserowa, ręczne tkanie na krośnie z wykorzystaniem materiałów „z drugiej ręki” oraz haft komputerowy posłużyły z doskonałym efektem do poszukiwania różnych układów kompozycyjnych. Doktorantka opracowała elementy powtarzalne, ich wielkości oraz wariantowe

Alu

układy w wersjach monochromatycznych i barwnych, uwzględniając przyjęte założenia projektowe pod kątem formy i funkcji. W projektach dominują proste kroje, wzorowane na warstwowym ubiorze plemienia H'mong i oszczędna stylistyka, pozostawiająca miejsce na ornamentykę i detale. Na uwagę zasługuje również ważny dla współczesnego świata aspekt jakim jest uwzględnienie produkcji zrównoważonej i zminimalizowanie odpadów materiałowych. Zgadzam się z twierdzeniem autorki, że innowacyjność w dziedzinie sztuki mody nie oznacza przepychu i przesady w formie, czy zdobieniach. Wprost przeciwnie, moda poszukuje świadomego twórcy, który w projektach zwraca uwagę na detal oparty na minimalizmie formalnym i funkcjonalnym przy jednoczesnym spełnianiu preferencji współczesnego odbiorcy mody. Pełna zgoda ! Tu dodałabym jednak, że wyjątkiem jest moda haute couture, ale to temat do dłuższej dywagacji.

Pani Sara Bekier zaprezentowała autorską kolekcję ubiorów, która stanowi próbę połączenia interpretacji tradycyjnego rzemiosła z nowoczesnym podejściem do projektowania. Powstałe realizacje łączą pierwiastek kulturowy z innowacyjnymi materiałami, tworząc nową jakość artystyczno-użytkową przy zachowaniu autentyczności przekazu udowadniając tym samym, że tradycja kulturowa jest ważnym czynnikiem kształtującym formę ubioru. Autorka wykazała się zdolnością do samodzielnego prowadzenia badań artystycznych, stworzyła oryginalne i znaczące osiągnięcie twórcze oraz potrafiła poddać własną praktykę pogłębionej refleksji. Powstała autorska kolekcja ubiorów może stanowić pretekst do dyskursu na temat metodyki projektowania, szczególnie w znaczeniu oddziaływania tradycji i wpływu innowacji. Projekt uwzględnia znaczenie tradycji kulturowej jako punktu wyjścia w procesie projektowym.

Konkluzja

Wnikliwa analiza przedstawionej do recenzji dokumentacji pozwala stwierdzić, że mgr Sara Betkier posiada znaczący dorobek projektowo-artystyczny w obszarze sztuk plastycznych, a jej rozprawa doktorska stanowi oryginalne dzieło autorskie, będące rezultatem dojrzałego procesu twórczego. Podjęte zagadnienie koncentruje się na tradycjach kulturowych oraz ich wpływie na kształtowanie formy ubioru, łącząc refleksję teoretyczną z praktyką projektową.

Całość oceniam jako wartościowe i dojrzałe osiągnięcie, potwierdzające kompetencje autorki oraz jej zdolność do konsekwentnego rozwijania własnego języka wypowiedzi artystycznej.

Uwzględniając poziom rozprawy, przedstawiony dorobek artystyczny i dydaktyczny oraz opinię promotora, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Sary Betkier spełnia wymagania określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 z późn. zm.), stawiane rozprawom doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

W związku z powyższym z pełnym przekonaniem popieram wniosek o nadanie pani Sarze Betkier stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuk plastycznych i konserwacji dzieł sztuki.